

A könyv áttanulmányozása egyértelműen meggyőzte a recenzenst arról, hogy a kötet összeállítója, Tüskés Anna a legapróbb részletekig tisztában van a bibliográfiakészítés szabályaival, eljárás módjával és -rendjével, szakmai protokolljával, e munka szerepével és jelentőségével.

Az első, MŰVEK c. egységben Tüskés Tibor könyveinek (természetesen kronologi-kus) elősorolását követik az azokról készült ismertetések. Utána a szerkesztett vagy sajtó alá rendezett kötetek és recenzálásaik kaptak helyet. A következő részfejezetek az egyéb íráso-kat tartalmazzák (elő- és utószók, bevezetők, majd a gyűjteményes kötetekben megjelent szövegek, a különböző periodikumokban, folyóiratokban, újságokban napvilágot látott tanulmányok, kritikák, cikkek – az utóbbiak száma összesen 1739 – !!!). Végezetül az interjúk, nyilatkozatok, emlékezések és vallomások, illetve az idegen nyelven megjelent szövegek felsorolása zárja a sort. A második (II.), SZAKIRODALOM c. egységben a Tüskés Tiborról szóló könyvek, tanulmányok, köszöntők, emlékezések, búcsúztatók és azok ismertetései kaptak helyet, valamint azon hírek, tudósítások, melyek Tüskés Tibor „szerepléseiről” (előadások, szerkesztői bemutatkozások, szerzői találkozók) adtak közre felhívásokat, információkat.

Külön fejezetben (III. HATÁS- ÉS KULTUSZTÖRTÉNET) találhatóak azon adatok, címek, melyek a Tüskés Tiborról szóló, illetve a neki ajánlott verseket, prózát, képzőművé-szeti alkotásokat, illetőleg azon filmeket sorolják fel, amelyekben ő is szerepelt, nyilatkozott. Legvégül pedig a róla elnevezett intézmények, emlékhelyek olvashatóak.

Az életmű már korábban is említett nagysága, valamint igencsak szerteágazó volta, összetettsége és rétegzettsége okán hatalmas munkára vállalkozott Tüskés Anna, ám erő-feszítéseit siker koronázta. S ezt nemcsak szakmai értelemben állíthatjuk a leghatározot-tabban, de személyes vonatkozásban is, amiről ő maga – a recenzió számára igen rokon-szenvesen – ekképp ír a *Bevezető*-ben: „A bibliográfiai munka Nagypám új arcát mutatta meg számomra, s árnyaltabbá tette a Róla alkotott képet: láttam kibontakozni a számos különböző műfajban megnyilvánuló pályáját, személyiségét. Az előadásairól és más nyilvános fellépéseiről szóló sűrű híradások óriási munkabírásáról, széles értelemben vett tanári munkájáról, irodalomközvetítő tevékenységéről tanúskodnak. A korábban csak fényképekről ismert külföldi utakról elolvashattam esszéit, tanulmányozhattam alkotói módszerét és publikációs technikáját.” (9) Boldog lehet, aki a szakmai elkötelezettség és a rokoni érintettség egyesülésével egy ilyen több szempontból is igen alapos és precíz könyvet tud(ott) létrehozni, mely egyszerre szaktudományos munka és – közvetetten – *hommage*-nak, vagy *in memoriának* alkotásnak nevezhető.

(*reciti, Budapest, 2018*)

Zsidó Ferenc

Parancsolatok mai köntösben

Farkas Wellmann Éva: Parancsolatok

A mózesi tízparancsolat 21. századi olvasatát adja Farkas Wellmann Éva *Parancsolatok* című kötete, mely az ótestamentumi törvények aktualitását elsősorban filozófiai-etikai szempontból vizsgálja meg. Az erkölcsi dimenzió mellett mégis talán az esztétikai a lényegesebb, végtére is versekről van szó – és a versekhez írt dalokról. A megvalósulás szempontjából lényeges, hogy Farkas Wellmann Éva megrendelésre dolgozott: Orbán Ferenc, az Evilági együttes vezetője kérte fel a munkára, vagyis eleve megzenésítésre szánt verseknek kellett kikerülniük a szerző tolla alól (ugyanakkor hangsúlyozni kell, hogy nem dalszövegekről van szó). Korábbi kötetei is tanúsítják: Farkas Wellmann Évának nem esik neheze a fegyelmezett, szabályos ritmusú versek írása, a kötött formák alkalmazása (gondoljunk csak szonettjeire), ezúttal talán még szikárabb, kimértebb a versbeszéd, még letisztultabb a forma. A szerző mind a tíz verssel bizonyítja, hogy nagyon fekszik neki e kötött formakultúrájú líra: ritmikailag és rímek szempontjából is úgy ír tökéletes verseket, hogy nem érzünk csikorgást, rímkényszert, a kötött forma ellenére a gondolat szabadon árad (ezt mutatják a gyakori soráthajlások is). A formák, ritmusok változatosak (van szonett ezúttal is, természetesen), ami jól mutatja, hogy a kötöttség azért nagyon is tág határokat jelent: költői alkattól függően inkább lehetőséget, mint gúzst.

És akkor a tartalomról: azok a versek tetszettek jobban, amikor Farkas Wellmann Évának sikerült hozzátennie az adott parancsolathoz, amikor sikerült új, meglepő megvilágításba helyezni, ezzel felvillantania a mélységét a sok használat révén némileg kiüresedett alaptételnek. A didaktikusságot (ami miatt riasztó lehet sokak számára a tízparancsolat), a pátoszt, a morális megmondást sikerül elkerülnie, ha nem mással, hát némi játékkal, csavarossággal. Pedig ilyen szempontból nem volt könnyű dolga: a mózesi parancsolatokhoz igazodva a versbeszéd megszólító, te-beszéd: vagyis egyenesen Isten szól az emberhez. Az eredeti változathoz képest ugyanakkor a megszólalás talán nem annyira kategorikus: egy megértőbb, elfogadóbb Isten képe rajzolódik ki (nem akarok vallásfilozófiai eszmefuttatásokba bonyolódni, de kicsit olybá tűnik, mintha a szerző újszövetségi szemszögből közelítené meg eme ószövetségi szövegeket).

Abszolút kedvencem a kötetből az És hosszan élhetsz című (a „Tiszteld atyádat és anyádat” parancsolatra), mely a szülőség misztériumát fogja meg a hétköznapi ember dimenziójából: „Tiszteld szülőd, mert érted eljegyezte/magát az örökéb-

renléttel,/ fájdalomt szabadított magára,/ túlzott örömmel maga bírt el.//Elhagyta miattad nyögve szerzett,/ féltett önzését és magányát,/mikor mindebbe belebógtél,/felmondott a gáláns halálnál,// kételyeit és milliónyi/gátlását mind reád ruházta,/hogya belső békéddé lehessen/mindez, vagy mindennek hiánya.”

Farkas Wellmann Éva a mögöttes válaszokat keresi, a parancsok okait, eredőjét: mert ilyen a mai ember, érteni és értelmezni kíván. A „Ne lopj” parancsolat hátterét így világítja meg: „elvenni mástól végképp el ne vedd,/úgyis hány tárgy tartja már fogva lelked,/árnyékol rád (a kar meg felnevet),/ s birtoklása magad-rablásba kerget.”

A parancsolatokból kiindulva Farkas Wellmann Éva olykor egészen új szentenciáig jut, új összefüggéseket tár fel, a „Ne tégy a te felebarátod ellen hamis tanúbizonyságot” tétel kapcsán például a pletyka és a gyűlöletbeszéd elutasítására fókuszál: „Mit rád adott a földi ittlét,/gyűretlenül, s mielőbb vedd le. Esetleges, ki merre, mit lép - /ne válaszolj a gyűlöletre.”

A szerző használja a bibliai motívumvilágot is, ugyanakkor a versnyelv mai, hisz a parancsolatok tipikus 21. századi élethelyzetekre vannak adaptálva. Emberközelivé teszi a szövegeket, de kiforgatni nem akarja őket jelentésükből: eredeti és mostani céljuk is az, hogy megkönnyítse az egymással és Istennel való viszonyunkat. Így, versgondolatként és zeneként valahogy tényleg könnyebb nem holt anyag gyanánt tekinteni ama kőtáblákra és tartalmukra.

A nagyon is szemrevaló kiadványt Ferencz Zoltán, a gyergyószárhegyi művészelep vezetőjének grafikái díszítik, mellékletként pedig adott az Orbán Ferenc és az Evilági zenekar CD-je: a versek zenei továbbgondolása. A dalok szintén a változatosság jegyében születtek: sokféle hangulat, stílus, hangszerelés. Összességében: költő és zenész kiváló koprodukciója.

(*Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerülete. Budapest, 2018*)

Rump Tímea

A leázott határ

Pejin Lea: Nyugati csiga körfűrészszel álmodik

A vajdasági születésű íróhoz az úgynevezett „90-es kölykök” generációjához tartozik, amelynek tagjai napjainkra már fiatal, huszonéves felnőttekké értek. Nem csoda hát, hogy megjelenik lírájában mindaz a szorongás, negatív szemlélet, mely jellemzi korunk társadal-mát. A zentai lány gondolatvilágán átsejlenek az aggodalmak különös céltábláját jelentő huszonévesek legfőbb gondjai. A pályakezdés, a családi kapcsolatok és a párvalasztás általános problematikája fonódik össze kötetében, a specifikus, határon túl rekedt magyarság lét-helyzetével. Ezek ötvözete hozza létre a lírai szövegek egyediségét, a szinte önmagából kiszakított kis „leákat”.

Ahogy Payer Imre fogalmaz: „...a költőnél a legfontosabb a saját hang, Pejin Leának pedig igazi költői hangját halljuk verseiből. {...} kinek alkotói világában a nagy, hagyományos témák sorra megjelennek. Párkapcsolat, nemzeti identitás, élet, halál, az összes hagyományos egzisztenciális tét.” (Payer Imre: Identitás helyett identifikáció, Irodalmi Jelen 2018.)

A kötet címe azonnal megragad, nagyon erős vizuális képeket hív létre. Egyfajta borús, pejoratív érzést csal elő az olvasóból, különös tekintettel napjaink filmkultúrájára. A rengeteg thrilleren és horrorfilmen szocializálódott modern populáció szinte önkéntelenül baljós eseményekre asszociálhat a körfűrész szó olvasása révén.

A címből ránk vetülő balsejtelem összhangot mutat a versekben érzékelhető hangulattal. A cím sokáig szabad teret hagy a különböző konnotációknak. Végül a címadó műben rálehetünk a „megoldásra”. A „nyugati csiga körfűrészszel álmodik” kifejezés, a Nagy-Magyarország megkurtításának metaforájaként értelmezhető, melyet a kötet első ciklusának utolsó költeménye tesz világossá:

„Én kicsit arrébb
ahol a kurta farkú malac túr,
ahol kúrt a malac, és körfűrészszel
levágott pár darabot egy országból.”

Érdekes színfolt a kötet alcíme, mely a szerző nevének kisbetűvel írt többes számú változata. Olyan érzésünk támad, mintha azt olvasnánk egy mű alcímeként: eklogák, vagy bármi más műfaji megnevezést, ami egy egyéni, ismeretlen stílus kifejezésekké került oda.